

AN INVESTIGATION OF THE CONCERT PROGRAMS OF THE ISTANBUL STATE SYMPHONY ORCHESTRA IN TERMS OF REPERTOIRES, CONCERT VENUES, AND CONDUCTORS

Dr. Öğr. Üyesi Tuna TAŞDEMİR*¹
Engin ŞEN**

*Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü

**Araştırmacı, İstanbul Teknik Üniversitesi Müzikoloji ve Müzik Teorisi Doktora Programı Öğrencisi

Abstract

In this study, the works in the concert programs of Istanbul State Symphony Orchestra (ISSO), the conductors of the orchestra, and the concert venues were examined in line with some variables. The aim is to examine ISSO concerts that took place between the years 2015 and 2019 and reveal the forms of the works performed by the ISSO, the number of performed works composed by Turkish and foreign composers, the number of Turkish and foreign conductors who led the orchestra, and the diversity of concert venues. The reason why concerts that took place until 2019 were taken into consideration in the study is that concerts were not held regularly in the years 2020 and 2021 due to the measures taken against the Covid-19 pandemic. In the study, information regarding the emergence and development of the notion of the orchestra, the characteristics of symphony orchestras, and symphony orchestras in Turkey is provided. Also, information about the emergence and development of the symphony form is presented in this study.

The survey method was used in this descriptive study. In the collection of data, the information in the concert programs of ISSO that took place between the years 2015 and 2019 was used by using document analysis. The obtained data were interpreted via percentage frequency analysis. As a result of the study, it was seen that almost all of the concerts were held in Istanbul, and when the number of conductors who took part in these concerts was compared, it was determined that the majority of them were foreign. When the number of conductors who led the orchestra was examined, it was determined that foreign conductors conducted more ISSO concerts than Turkish conductors. When the works included in the concert programs were examined, it was concluded that the works of Turkish composers were performed much less than those of foreign composers. As for the works performed in ISSO concerts that were held in the determined 5-year period, it was found that concertos were performed more than other forms.

Keywords: Istanbul State Symphony Orchestra, Concert Program, Conductors.

İSTANBUL DEVLET SENFONİ ORKESTRASI'NIN KONSER PROGRAMLARININ, REPERTUVAR, KONSER YERLERİ VE ŞEFLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Özet

Bu çalışmada İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası (İDSO)'nın konser programlarında yer alan eserler, orkestrayı yöneten şefler ve konser yerleri bazı değişkenlere göre incelenmiştir. İDSO tarafından 2015-2019 yılları arasında verilen konserlerde sahnelenen eserlerin tür ve biçimleri, Türk ve yabancı bestecilere ait eserlerin sayısı, orkestrayı yöneten Türk ve yabancı şeflerin yönetme sayıları ile konser yerlerindeki çeşitliliğin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışma için seçilen konser programlarının 2019'a kadar sınırlandırılmasının nedeni, covid-19 salgın önlemleri dolayısıyla 2020 ve 2021 yıllarında düzenli konserlerin verilememesidir. Araştırmada orkestra kavramının ortaya çıkışı ve gelişim süreci, senfonik orkestraların özellikleri ve Türkiye'de senfonik yapıdaki orkestralara yönelik bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca senfoni müzik biçiminin ortaya çıkışı ve gelişim sürecine yönelik bilgiler de çalışmada sunulmuştur.

Durum tespitine yönelik betimsel türdeki bu çalışmada tarama modelinden faydalanılmıştır. Verilerin toplanmasında doküman incelemeyi kullanarak yararlanılarak 2015-2019 yılları arasında İDSO'ya ait konser

¹ Sorumlu Yazar E-mail: tuna.tasdemir@ozal.du.tr / Doi: 10.22252/ijca.1023456

programlarındaki bilgiler kullanılmıştır. Elde edilen veriler yüzde frekans analizi yapılarak yorumlanmıştır. Araştırmada sonuç olarak konserlerin tamamına yakınının İstanbul'da yapıldığı görülmüş, bu konserlerde görev alan şeflerin sayısı oranlandığında çoğunluğunun yabancı şefler olduğu tespit edilmiştir. Orkestrayı yönetme sayısı incelendiğinde ise yabancı şeflerin Türk şeflerden daha fazla İDSO konserlerini yönettiği tespit edilmiştir. Konser programlarında yer verilen eserler incelendiğinde, yabancı bestecilere oranla çok daha az sayıda Türk bestecilere ait eserlerin sahnelendiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada seçilen beş yıllık süreci kapsayan İDSO'ya ait konser programlarında seslendirilen eserlerin tür ve biçimlerine göre dağılımında ise en fazla konçerto türündeki eserlerin seslendirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası, Konser Programı, Orkestra Şefleri.

1. Giriş

Klasik batı müziği tarihinde senfonik orkestraların uzun yıllara dayanan bir gelişim sonucunda oluştuğu bilinmektedir. Önceleri vokal müzik, tiyatro, opera ve danslara eşlik etmeleri amacıyla kullanılan çalgı toplulukları, çalgıların ve çalgı müziğinin gelişimi ile sayıca fazla ve zengin çeşitlilikteki çalgılardan oluşan büyük orkestralara dönüşmüştür (Mimaroglu, 1995; Say, 1997; İlyasoğlu, 2009). Günümüzde senfonik türdeki orkestralar dünyanın birçok yerinde düzenli etkinlikler gerçekleştirerek buldukları şehir ve ülkelerin uluslararası düzeyde kültür-sanat anlayışını geliştirmeyi amaçlamaktadır (Demirbatır, 2006; Möhsünoğlu, 2017).

Bağlı buldukları ülke toplumuna uluslararası sanat müziğinin aktarılmasının yanı sıra senfoni orkestraları, buldukları ülkenin sanat eserlerini de kendi toplumlarına tanıtarak ve diğer ülkelerde sahneleyerek ulusal müziğin yayılması ve geliştirilmesi görevlerini de üstlenmişlerdir (Herndon, 1988; Güven, 2017; Luo, 2018). Bundan dolayı orkestraların repertuvarlarında kendi kültürlerinin ürünü olan eserlere de yer verildiği görülmektedir (Ayday, 2008).

Senfonik orkestralar çok sayıda ve çeşitte çalgıdan oluştuğu için orkestrada görev yapan müzisyenlerinin sayısı da fazladır. Bundan dolayı orkestraların bakanlık veya müdürlükler gibi devlet kurumlarına, vakıflara ve eğitim kurumlarına bağlı olarak varlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı senfonik yapıda 12 orkestra bulunduğu, bunların altısının senfoni, altısının ise opera-bale orkestrası olduğu bilinmektedir. Ayrıca vakıflar, yerel yönetimler ve okullar bünyesinde senfonik yapıda birçok orkestra bulunmaktadır. Bu orkestralar genel olarak kar amacı gütmeyen kurumlar olup (Lange and Luksetich, 1993), gerçekleştirdikleri etkinliklerle ulusal ve uluslararası sanat-kültür anlayışının paylaşılmasını ve geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Senfonik orkestralar topluma birçok alanda hizmet eden topluluklardır. Orkestralar tarafından verilen konserlerin toplum kültürü ile ilişkisine yönelik araştırmalar (Herndon, 1988; Toprak, 2010; Möhsünoğlu, 2017; Sevginer, 2019), müzik eğitimi ve çalgı eğitimi alanına yönelik orkestraların ve orkestradaki müzisyenlerin etki ve görevlerinin araştırıldığı çalışmalar bulunmaktadır (Albayrak ve Sağlam, 2007; Abeles and Hafeli, 2014). Orkestrada görev alan müzisyenler, bahsi geçen araştırmalarda müzik eğitiminin ve çalgı eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca senfonik orkestrada görev alan müzisyenlerin mesleki görüşleri, orkestra deneyimleri ve müzik anlayışlarına yönelik araştırmalar da bulunmaktadır (Malhotra, 1981; Allmendinger, Hackman and Lehman, 1996; Kılıçaslan, 2010; Korkmaz, 2019).

Bu araştırmada İDSO'nun 2015-2019 yılları arasındaki konserlerinde seslendirilen eserler tür, biçim ve bestecileri açısından incelenmiştir. Benzer şekilde senfoni orkestralarına ait konser programlarının şef ve sanatçıların uyrukları, eserlerin dönem ve bestecilerine göre seslendirilme dağılımları gibi değişkenlerin de incelendiği araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Heilbrun, 2004; Kodak, 2006; Uluocak, 2015; Erkek, 2019). Şeflerin orkestradaki görevi, önemi ve orkestra müziği üzerindeki etkileri üzerine çalışmalar da bulunmaktadır (Yöndem, 2005; Koivunen and Wennes, 2011; Vural, 2012; Elmas, 2020). Bu araştırmada ise şeflerin uyruklarına göre İDSO'yu yönetme sayıları incelenmiştir.

Müzik tarihinde senfonik orkestralar uzun bir gelişim süreci sonucunda ortaya çıkmış ve gelişimlerini günümüze kadar sürdürmüşlerdir. Bundan dolayı araştırmada senfonik orkestraların tarihsel gelişim sürecine yönelik bilgilere de yer verilmiştir.

2. Orkestra Kavramı ve Senfonik Müziğin Gelişim Süreci

Orkestra, birden fazla çalgıdan oluşan ve farklı türlerde eserlerin seslendirildiği çalgı topluluğu olarak tanımlanabilir. Orkestralar, sahip oldukları çalgıların yapısı, sayısı ve seslendirdikleri eserlerin türlerine göre farklı şekilde adlandırılmaktadır. Örnek olarak en genel biçimiyle klasik batı müziği türünde eserlerin seslendirildiği, fazla sayıda ve yaylı, üflemeli, vurmali gibi çeşitli çalgılardan ve çalgı gruplarından oluşan

orkestralar senfonik orkestra, geleneksel halk müziği türünde eserlerin seslendirildiği, yöresel çalgılara da yer verilen orkestralar ise halk müziği orkestrası şeklinde isimlendirilmektedir. Ayrıca az sayıda ve çeşitte çalgılarla oluşturulan oda orkestraları veya caz müzik türünde eserler seslendiren ve uygun çalgılara yer verilen caz orkestraları da orkestra türlerine örnek gösterilebilir.

Orkestralar, tarihsel süreçte kullanıldıkları alan, içerdikleri çalgılar ve seslendirdikleri eserler bakımından günümüze kadar birçok değişim geçirmiştir. Roma ve Eski Yunan'da performansçıların dans ettiği, koronun şarkılar söylediği ve tiyatro oynanan mekanlara ait sahnelerin isimlendirilmesinde de orkestra isminin kullanıldığı görülmektedir (Parlak, 2010; Yöndem, 2006; Kılıçaslan, 2010; Karcılıoğlu, 2011). Sonrasında tiyatro oyunlarının içerisinde yer alan çalgı toplulukları, opera orkestralarının doğuşu ve 17. yüzyıldan sonra müzikte yaşanan gelişmeler ile birlikte modern bir hal almaya başlamıştır. Çalgı müziğinin ve müzik yazım tekniğinin gelişmesi ile birlikte besteciler yeni arayışlara yönelmiş, tüm bu gelişmeler bugünkü senfonik anlayışın temellerini oluşturmaya başlamıştır (Mimaroğlu, 1995; Yöndem, 2006; Kılıçaslan, 2010; Hüseyinova, 2013).

Rönesans'a kadar genellikle tek sesli ve insan sesine dayalı dinsel müziğin seslendirildiği eserlere eşlik amaçlı kullanılan çalgı toplulukları, gelişen çalgı müziği ve icat edilen yeni çalgılar ile sonraki dönemlerde çalgı müziğinde, dindışı müziklerde ve operalarda kullanılarak önemini artırmıştır. Rönesans'tan itibaren müzik ve çalgı toplulukları ile ilgili gelişimler özellikle barok dönemde artarak devam etmiş, sonraki dönemlerde senfonik orkestraların oluşturulmasına zemin hazırlamıştır (Yıldız, 2000; Say, 1997). Jacopo Peri'nin eserlerinde lavya, lir ve klavsen gibi çalgı topluluklarını kullanması, Cavalieri'nin operalarındaki zengin çalgı topluluklarına yer vermesi (İlyasoğlu, 2009), sonrasında Monteverdi'nin eserlerinde elde etmek istediği tınıyı sağlamak amacıyla otuzdan fazla çalgının yer aldığı bir çalgı topluluğunu kullanması (Mimaroğlu, 1995: 35) örnek olarak gösterilebilir. 17.yy'da Arcangelo Corelli ve Guiseppe Torelli'nin concerto ve concerto grosso formlarındaki bestelerinde orkestra kullanmaları, oda müziği orkestralarının ve müziğinin önemini artırmış (Yarkın, 2019), opera temsilleri ile besteci Jean Baptista Lully önderliğinde orkestra ve çalgı müziği halka inmeye başlamıştır (Say, 2000).

18. yüzyılda Johann Stamitz öncülüğünde Mannheim müzik okulu, orkestranın yapısına yönelik fikirleri ve ortaya çıkan senfonik eserler bakımından önem taşımaktadır. Johann Stamitz'in kurduğu yaylı, üflemeli ve vurmali çalgılardan oluşan 55 kişilik orkestra, çalgıların özellikleri incelenerek çalgı topluluğu içerisinde güzel ve dengeli bir tınının oluşturulmasını sağlamış, bu gelişme ile çalgı toplulukları, dönemin bestecilerinin ilgisini çekerek senfoni orkestrasının oluşumuna ve senfonik eserlerin bestelenmesine etki etmiştir (Berrak, 2008: 8; İlyasoğlu, 2009). Kurmuş olduğu orkestranın seslendirdiği çalgı müziği, çalgıların özelliklerine göre elde ettiği tınlar, senfoni türünde eser üretiminde besteciler için esin kaynağı olmuştur. Ayrıca sonat, konçerto gibi formların 17. yüzyılın son çeyreği itibari ile ortaya çıkarak gelişmesini takip eden süreç sonrasında bir form olarak 18. yüzyılın ikinci yarısında kimliğini kazanan senfonilerin gelişimi, bestecilerin bu formlarda eserler üretmelerini sağlayarak daha geniş kadrolu orkestra ihtiyacını da doğurmuştur (Usmanbaş, 1995; Mimaroğlu, 1997; Cerit, 2020).

Senfoni, etimolojik olarak yunanca sinfonia kelimesinden gelen ve dört bölümden oluşan büyük çalgı grubu için yazılmış, sonat formu ile ilişkilendirilen bir türdür. İtalyan opera uvertürlerinin de etkisi ile belli bir form kazanan senfoni türü, Haydn, Mozart ve Beethoven gibi besteciler tarafından sürekliliğini ve gelişimini sağlamıştır (Apel, 1950; Say, 1997; Çelik, 2012; İlyasoğlu, 2009; Feridunoğlu, 2004). Romantik dönem bestecilerinin eserlerinde aradığı yeni anlatım biçimleri, senfonilerdeki bölümlerin süreleri ve sayılarının değişim geçirmesine yol açmıştır. Berlioz'un farklı tempolara sahip beş bölümden oluşan Symphonie Fantastique adlı eseri bunun ilk örneklerindendir (Boer, 2012; Sözer, 2012).

Tarihsel süreç içerisinde senfoni orkestralarının çalgı düzenleri, müzik dönemlerinin özellikleri ve bestecilerine göre farklılık göstermektedir. 18. yüzyıl orkestra düzeninde yaylı çalgılar, obua, fagot, korno, klavsen ve org gibi çalgıları görmek mümkün iken, bestecilerin tercihlerine göre bazı vurmali ve nefesli çalgıların da kullanıldığı bilinmektedir. Klasik dönemde Mozart, Haydn, Beethoven gibi besteciler, eserleri için orkestralarında yaylı, vurmali ve tahta üflemeli çalgılara yer vermiş, 19. yüzyılda senfonik türdeki orkestralara bakır üflemeli çalgılar da eklenmiştir. Günümüzde senfonik orkestralarda kullanılan çalgılar bestecilerin eserlerine göre çeşitlilik gösterebilmektedir (Yöndem, 2006; Karcılıoğlu, 2011; Gezen, 2011; Çakar, 2017).

2.1. Türkiye'de Senfonik Orkestra

Çağdaş Türk müziğinin temelleri, Osmanlı Devleti'nin Tanzimat döneminde gerçekleştirilen yeniliklere dayanmaktadır. Geçmişten günümüze çoksesli batı müziği tarihi ve senfonik düzendeki ilk konser incelendiğinde Osmanlı Devleti'nde batılılaşma reformları sonucunda kurulan Muzika-i Hümayün karşımıza

çıkılmaktadır. Bu kurum Cumhuriyet'in ilanından sonraki süreçte kurulan orkestraların başlangıcı olarak bilinmektedir.

1828 yılında davet ile İstanbul'a gelen Guiseppe Donizetti kısa bir zaman içerisinde kurulan Müzik-i Hümayün orkestrasını iyi bir noktaya getirmiş böylelikle tarihe tanıklık eden köklü bir orkestranın serüveni başlamıştır. II. Meşrutiyet ile yabancı kökenli kişilere kurumlarda çalışma yasağı gelmesi ile Müzik-i Hümayün orkestrası yönetimine getirilen Saffet Atabinen yönetimindeki ilk konserde Ludwig Van Beethoven ve Felix Mendelssohn'a ait eserlerin seslendirildiği bilinmektedir. Müzik-i Hümayün Orkestrası 1918 yılı itibarı ile her hafta düzenli olarak İstanbul'daki *L'Union Française*'de konserlerini vermeye başlamıştır. Hilafetin kaldırılmasından sonra bu orkestra Mustafa Kemal Atatürk'ün emri ile 25 Haziran 1932 tarihli 'Riyaset-i Cumhuriyet Orkestrası'nın Maarif Vekâleti'ne Raptı yasası ile birlikte günümüzde Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ismini alan Riyaset-i Cumhuriyet Orkestrası olarak çalışmalarına Ankara'da devam etmiştir (Uluskan, 2010; Güdek ve Kılıç, 2016; Antep, 2017).

Türkiye'de senfonik yapıda birçok orkestra bulunmaktadır. Bu orkestralar devlet kurumlarına ve vakıflara bağlı olacak şekilde sınıflandırılarak Tablo 1'de sunulmuştur. Tabloda adı geçen orkestralar günümüzde varlığını sürdüren ve düzenli konserler veren senfonik yapıdaki orkestralardır.

Tablo 1. Senfonik Yapıya Sahip Türkiye'deki Orkestralar

Devlet Kurumlarına Bağlı Orkestralar	Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne Bağlı Orkestralar	Senfoni Orkestraları	Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası
			İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası
			İzmir Devlet Senfoni Orkestrası
			Çukurova Devlet Senfoni Orkestrası
			Antalya Devlet Senfoni Orkestrası
			Bursa Bölge Devlet Senfoni Orkestrası
	Opera Bale Orkestraları	Ankara Devlet Opera ve Balesi	
		İstanbul Devlet Opera ve Balesi	
		İzmir Devlet Opera ve Balesi	
		Mersin Devlet Opera ve Balesi	
		Antalya Devlet Opera ve Balesi	
		Samsun Devlet Opera ve Balesi	
		Yerel Yönetimlere Bağlı Orkestralar	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Senfoni Orkestrası
			İki Elin Sesi Var Çocuk Senfoni Orkestrası
Muğla Büyükşehir Belediyesi Orkestrası			
Kartal Belediyesi Gençlik Senfoni Orkestrası			
Ataşehir Belediyesi Gençlik Senfoni Orkestrası			
Beylikdüzü Gençlik Senfoni Orkestrası			
Narlıdere Belediyesi Çocuk Senfoni Orkestrası			
Vakıf Orkestraları	Akademik Orkestralar	Bilkent Senfoni Orkestrası	
		Orkestra Akademik Başkent	
		Yaşar Üniversitesi Senfoni Orkestrası	
	Vakıflara Bağlı Orkestralar	Tekfen Filarmoni Orkestrası	
		Borusan İstanbul Filarmoni Orkestrası	
		Limak Filarmoni Orkestrası	
		Barış İçin Müzik Vakfı Orkestrası	

Tablo 1'de Türkiye'de devlete bağlı senfonik yapıdaki orkestralar, devlet senfoni orkestraları ve devlet opera ve bale orkestraları şeklinde iki başlık halinde belirtilmiştir. Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası (1957), İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası (1972), İzmir Devlet Senfoni Orkestrası (1975), Çukurova Devlet Senfoni Orkestrası (1992), Antalya Devlet Senfoni Orkestrası (1997) ve Bursa Bölge Devlet Senfoni Orkestrası (1998) olmak üzere altı devlet senfoni orkestrası bulunmaktadır. Devlet opera bale bünyesindeki altı orkestra ise Ankara Devlet Opera ve Balesi (1970), İstanbul Devlet Opera (1970) ve Balesi, İzmir Devlet Opera ve Balesi (1982), Mersin Devlet Opera ve Balesi (1990), Antalya Devlet Opera ve Balesi (1997) ile Samsun Devlet Opera ve Balesi (2008) orkestralarıdır.

Bu orkestralar haricinde devlete bağlı yerel yönetimler tarafından kültür-sanat planlamaları bağlamında kurulmuş, farklı yaştaki müzisyenlerin görev aldığı belediye gençlik senfoni ve oda orkestraları bulunmaktadır. Böylece gençlerin kültür-sanat konusunda orkestra gibi oluşumlarla bireysel yeteneklerinin farkına varılması ve bir takım çalışması yaparak çoksesli müzik eserlerinin seslendirilmesi, ayrıca ilçe belediyelerin sınırları dahilinde kültür-sanat etkinlikleri anlamında çeşitlilik sağlanmaktadır. Tablo 1'de belediyelere bağlı orkestralara örnek olması amacıyla Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Senfoni Orkestrası, İki Elin Sesi Var Çocuk Senfoni Orkestrası, Muğla Büyükşehir Belediyesi Orkestrası, Kartal Belediyesi Gençlik Senfoni Orkestrası, Ataşehir Belediyesi Gençlik Senfoni Orkestrası, Beylikdüzü Gençlik Senfoni Orkestrası, Narlıdere Belediyesi Çocuk Senfoni Orkestrası'na yer verilmiştir.

Vakıf orkestralarında ise; büyük ölçekli şirketler, holdingler ve üniversiteler bünyesinde bulunan ve vakıflar aracılığı ile kurulan birtakım senfonik orkestralar ve oda orkestraları bulunmaktadır. Bu vakıflar kurdukları orkestralar ile kültür sanat hayatına katkı yapmalarının yanı sıra elde edilen gelirler ile müzik eğitimi alan öğrencilere de burs imkanı sağlamaktadır. Türkiye'deki üniversiteler ve kültür sanat vakıfları bünyesindeki orkestralara örnek olması amacıyla Tablo 1'de, Tekfen Filarmoni Orkestrası, Borusan İstanbul Filarmoni Orkestrası, Limak Filarmoni Orkestrası, Barış İçin Müzik Vakfı Orkestrası, Bilkent Senfoni Orkestrası, Yaşar Üniversitesi Oda Orkestrası ve Orkestra Akademik Başkent orkestralarına yer verilmiştir.

2.1.1. İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası

İstanbul'un kültür-sanat hayatına önemli katkılarda bulunan orkestralardan biri İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'dır. Geçmişten günümüze düzenli konserler veren ve birçok proje gerçekleştiren İDSO, dünyaca ünlü solist ve şeflerin Türkiye'ye gelerek eserler sahnelemesine ve Türk müzik kültürünün yurtdışında tanıtılmasına imkan sağlamaktadır.

İstanbul'da klasik müzik kültürünü verdiği düzenli konserler ile aktarmayı amaçlayan ve Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasından sonra kurulan ilk devlet orkestrası olan İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası, tarihi 1827'de Donizetti Paşa'nın kurduğu Muzika-i Humayun orkestrasına kadar uzanan bir orkestradır. İlk olarak döneminin önemli bestecisi Cemal Reşit Rey'in girişimleri ile 1945 yılında kurulan orkestra, 1972 yılında Kültür Bakanlığı bünyesine katılmıştır. Orkestra şefi Prof. G.E.Lessing ile flüt sanatçısı Mükerrrem Berk müdürlüğünde kadrosu tamamlanan İDSO, düzenli konserlerine başlamıştır (Url-1).

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nın kuruluşunda, şimdiki adı ile İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın ve İstanbul Şehir Orkestrası'nın önemli katkıları bulunmaktadır. 14 Eylül 1925 yılında İstanbul valisi Haydar Bey'in destekleri ile Dârüelhan, İstanbul Belediyesine bağlanarak batı müziği bölümü eklenmiştir. Bir konservatuvar amacıyla eğitim veren bu kurum, adını İstanbul Konservatuvarı olarak değiştirmiştir. 1927 yılı itibari ile bu konservatuvar yaylı, nefesli ve vurmali sazlar ile armoni, kontrpuan, füg, kompozisyon, enstrümantasyon-orkestrasyon gibi derslerin verildiği bir kurum olmuştur. 1944 yılı itibari ile çıkarılan yönetmelik ile birlikte bu kurum İstanbul Belediye Konservatuvarı adını almıştır. Böylece bu kurumdan 1930 yılı itibari ile yetişen birçok sanatçı, İDSO'nun başlangıcı olan İstanbul Şehir Orkestrası'nda görev alarak orkestranın aktif sanat etkinliklerinin hayata geçirilebilmesine katkı sağlamıştır (Url-2). Kuruluş aşamasında İDSO'da yaşanan sorunların büyük oranda Kültür Bakanlığına bağlandıktan sonra aşıldığı görülmektedir. Günümüzde sanatçı kadrosunda 67 müzisyen bulunan İDSO'nun şefi Ender Sarpınar'dır (Url-3).

3. Yöntem

Çalışmada, İDSO konserlerinde seslendirilen eserler, orkestrayı yöneten şefler ve konser yerlerine ait bilgiler elde edilmiş, bu bilgiler belli değişkenlere göre analiz edilmiştir. Araştırmada İDSO'nun birçok açıdan durum tespitinin yapılması, Türk müzik kültürüne etkileri ve ihtiyaçlarına yönelik çıkarımlar yapılması amaçlanmıştır. Tarama modelinde olan bu araştırma, betimsel türdedir. Tarama araştırmalarında, geçmişte veya halen var olan bir durumun, olayın veya kurumun, olduğu gibi açıklanması ve betimlenmesi amaçlanmaktadır (Erden, 2011; Fraenkel, Wallen and Hyun, 2012; Büyüköztürk, Kılıç, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2014).

Araştırmada İDSO'ya ait 2015-2019 yılları arasındaki konser programları incelenmiştir. 2020 ve 2021 yıllarında Covid-19 salgını kapsamında belli önlemler alınmış ve İDSO bu yıllarda düzenli konserler verememiştir. Bu durum dolayısıyla 2020 ve 2021 yıllarında verilen konserler araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu doğrultuda araştırmada İDSO'nun 2015-2019 yılları arasındaki konser programlarında yer alan şefler, eserler ve konser yerleri dağılımı belirlenen değişkenlere göre incelenmiştir. İDSO'yu yöneten şefler, uyruklarına göre incelenerek yönetme sayıları tespit edilmiştir. Ayrıca konser programlarında yer verilen Türk ve yabancı bestecilere ait eserlerin seslendirilme sayıları hesaplanmış, seslendirilen eserlerin tür ve biçimleri yıllara göre incelenmiştir. Çalışmada konser verilen yerler incelenerek yıllara göre konser salonlarının kullanım çeşitliliğine ilişkin bilgiler yorumlanmıştır.

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla belgesel taramadan faydalanılmıştır. Belgesel taramada veriler, var olan kayıtların ve belgelerin incelenmesi ile elde edilir (Karasar, 2008). 2015-2019 yılları arasındaki İDSO tarafından verilen konserlere ait konser programlarından yararlanılmıştır. Konser programları İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası Müdürlüğünden izin alınarak elde edilmiş, belirlenen değişkenler doğrultusunda incelenmiştir. Covid-19 salgın tedbirleri dolayısıyla 2020 yılından itibaren düzenli konserler verilemediğinden 2020 ve 2021 yıllarında verilen konserler araştırmaya dahil edilmemiştir.

4. Bulgular ve Yorum

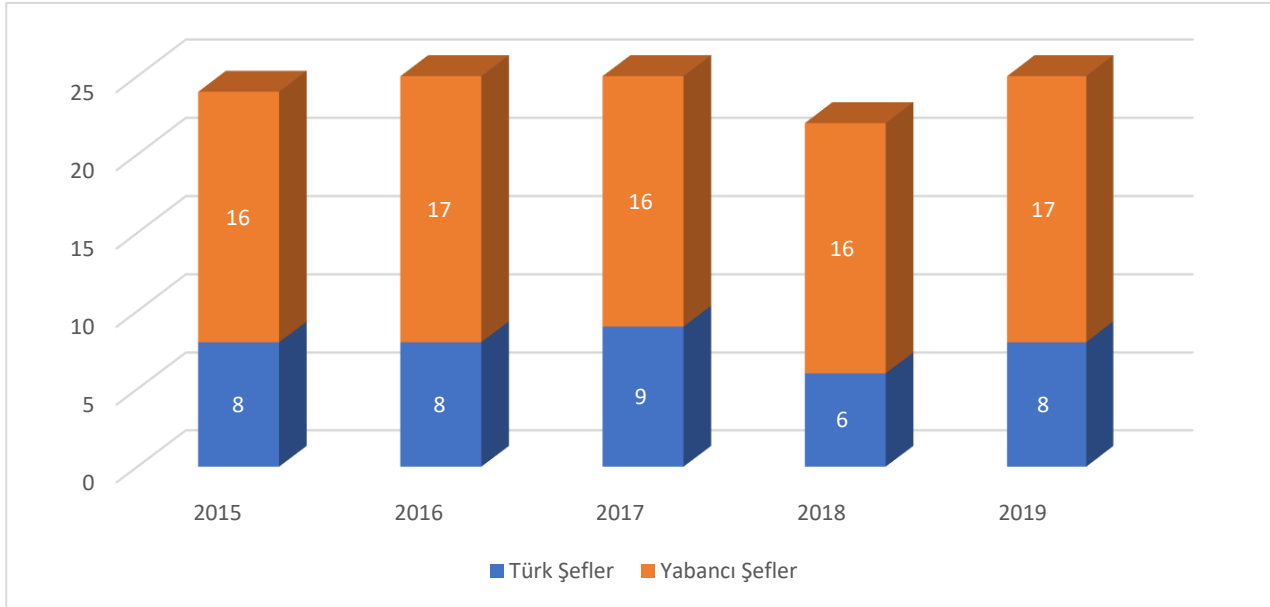
Çalışmada 2015-2019 yılları arasında İDSO tarafından verilmiş konserlere ait bilgiler konser programlarından yararlanılarak elde edilmiştir. Programlarda belirtilen şefler, repertuvarda bulunan eserler ve konser yerleri incelenerek yorumlanmıştır.

4.1. İDSO'yu Yöneten Şefler ve Yönetme Sayıları

2015-2019 yılları arasındaki konserlerde İDSO'yu yöneten şeflerin sayısına ait bilgiler Tablo 2 ve Grafik 1'de gösterilmiştir.

Tablo 2. 2015-2019 Yıllarında İDSO'yu Yöneten Şeflerin Sayısı

Şefler	2015		2016		2017		2018		2019	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Türk	8	33,3	8	32	9	36	6	27	8	32
Yabancı	16	66,7	17	68	16	64	16	73	17	68
Toplam	24	100	25	100	25	100	22	100	25	100



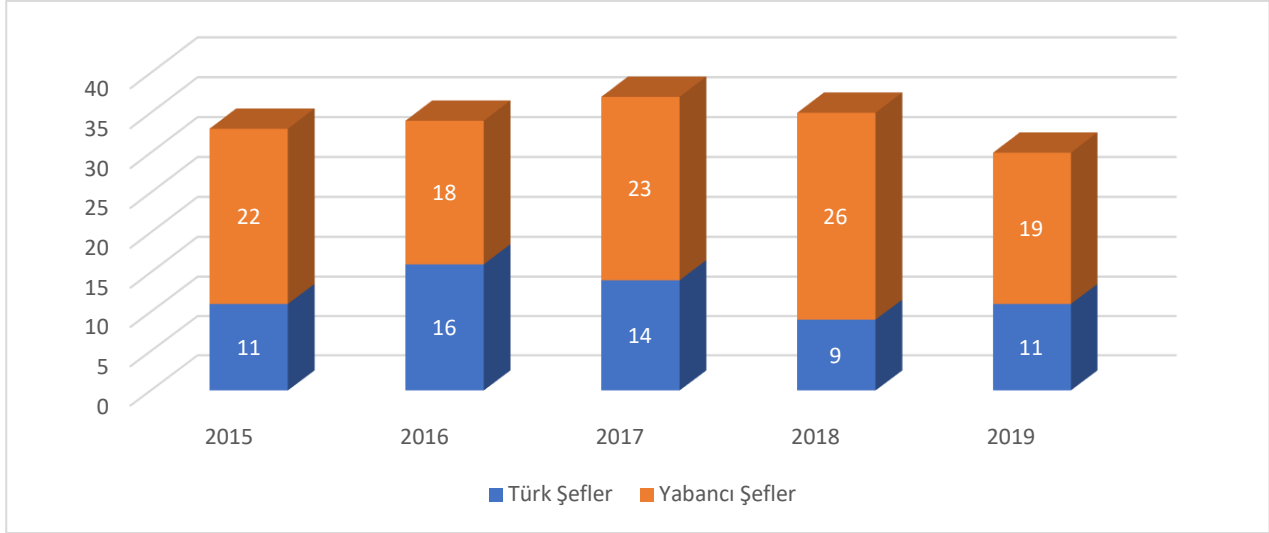
Şekil 1. 2015-2019 Yıllarında İDSO'yu Yöneten Şeflerin Sayı Dağılımı

Tablo 2 ve Grafik 1'e göre 2019 yılında İDSO tarafından verilen 30 konserde 25 farklı şefin görev aldığı, bu şeflerden 8'inin Türk, 17'sinin yabancı olduğu, 2018 yılında İDSO tarafından verilen 34 konserde 22 farklı şefin görev aldığı, bu şeflerden 6'sinin Türk, 16'sinin yabancı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 2017 yılında İDSO tarafından verilen 37 konserde 25 farklı şefin görev aldığı, bu şeflerden 9'unun Türk, 16'sinin yabancı olduğu, 2016 yılında İDSO tarafından verilen 34 konserde 25 farklı şefin görev aldığı, bu şeflerden 8'inin Türk, 17'sinin yabancı olduğu ve 2015 yılında İDSO tarafından verilen 33 konserde 24 farklı şefin görev aldığı, bu şeflerden 8'inin Türk, 16'sinin yabancı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada incelenen 2019 yılına ait konser programlarına göre İDSO'da görev alan Türk ve yabancı şeflerin orkestrayı yönetme sayıları Tablo 3 ve Grafik 2'de gösterilmiştir.

Tablo 3. 2015-2019 Yılları Arasında Şeflerin Orkestrayı Yönetme Sayısı

Şefler	2015		2016		2017		2018		2019	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Türk	11	33,3	16	47	14	37,9	9	26	11	37
Yabancı	22	66,7	18	53	23	62,1	26	74	19	63
Toplam	33	100	34	100	37	100	35	100	30	100



Grafik 2. 2015-2019 Yılları Arasında İDSO'yu Yöneten Şeflerin Yönetme Sayıları

Tablo 3 ve Grafik 2'ye göre 2019 yılında verilen 30 konserin 11'inde Türk, 19'unda yabancı şef görev almıştır. Yıl içinde İDSO'yu en fazla yöneten Türk şefin Can Okan olduğu, biri tekrar konseri olmak üzere üç konserde İDSO'ya şeflik yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonraki en fazla yöneten Türk şef Ender Sakpınar ise İDSO orkestrasını iki defa yönetmiştir. Yabancı şeflerden en fazla Alexander Rahbari'nin iki konser ve Massimilano Cald'i'nin biri tekrar konseri olmak üzere iki konserde İDSO'yu yönettiği sonucuna ulaşılmıştır. 2018 yılında verilen 34 konserin 9'unda Türk, 26'sında yabancı uyruklu şef görev almıştır. Yıl içinde İDSO'yu en fazla yöneten biri tekrar konseri toplam 4 konser ile şefin Antonio Pirolli olduğu görülmektedir. Can Okan'ın biri tekrar konseri olmak üzere 3 defa konser yöneterek 2018 yılında İDSO'yu en fazla yöneten Türk şef olduğu tespit edilmiştir. 2018 yılında İDSO tarafından toplam 34 konser verildiği, Tablo 8'de ise İDSO'nun 35 şef tarafından yönetildiği görülmektedir. Bunun sebebi 16 Şubat 2018 tarihinde aynı konserde iki Türk şefin orkestrayı yönetmiş olmasıdır. 2017 yılında verilen 37 konserin 14'ünde Türk, 23'ünde yabancı uyruklu şefler görev almıştır. Yıl içinde İDSO'yu en fazla yöneten şefin toplam 5 konser ile Antonio Pirolli olduğu görülmektedir. Ender Sakpınar'ın 3 defa konser yöneterek 2017 yılında İDSO'yu en fazla yöneten Türk şef olduğu tespit edilmiştir. 2016 yılında verilen 34 konserin 16'sında Türk, 18'inde yabancı şefler görev almıştır. Yıl içinde İDSO'yu en fazla yöneten şeflerin Ender Sakpınar ve Antonio Pirolli olduğu, iki şefin de İDSO'yu dörder defa yönettikleri görülmektedir. Sonraki en fazla yöneten şefin biri tekrar konseri olmak üzere üç konser ile Oğuzhan Balcı olduğu görülmektedir. 2015 yılında verilen 33 konserin 11'inde Türk, 22'sinde yabancı şefler görev almıştır. Yıl içinde biri tekrar konseri olmak üzere 4 konser ile orkestrayı en fazla yöneten şefin Theodore Kuchar olduğu görülmektedir. En fazla yöneten Türk şef Ender Sakpınar olmuş, üç konserde İDSO'ya şeflik yapmıştır. Gürer Aykal'ın ise İDSO'yu iki defa yönettiği, Sakpınar'dan sonraki en çok şeflik yapan Türk şef olduğu saptanmıştır.

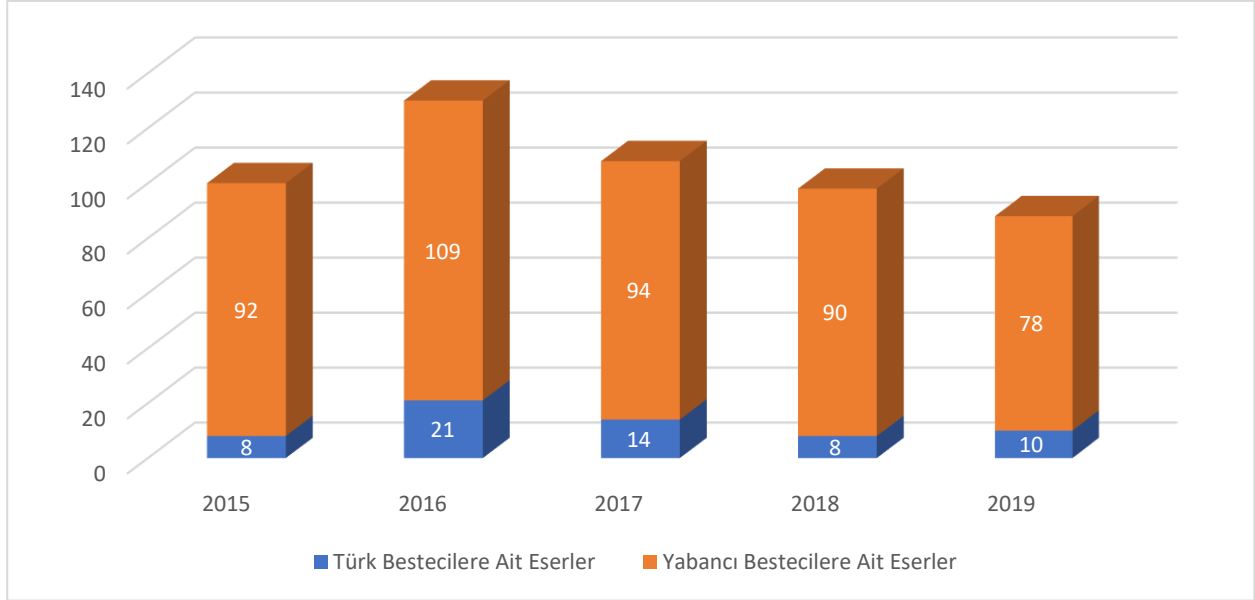
4.2. Seslendirilen Eserlerin Bestecilerine Yönelik Bilgiler

İDSO'nun 2019 yılına ait konser programları incelenerek Türk ve yabancı şeflerin seslendirilen eser sayıları analiz edilmiştir. Seslendirilen eserlerin bestecilerine ait bilgiler Tablo 4 ve Grafik 3'te sunulmuştur.

Tablo 4. 2015-2019 Yılları Arasında Eserleri Seslendirilen Bestecilerin Dağılımı

Eserler	2015		2016		2017		2018		2019	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%

Türk bestecilere ait eserler	8	8	21	16,1	14	13	8	8,2	10	11,4
Yabancı bestecilere ait eserler	92	92	109	83,9	94	87	90	91,8	78	88,6
Toplam	100	100	130	100	108	100	98	100	88	100



Grafik 3. 2015-2019 Yılları Arasında Seslendirilen Türk ve Yabancı Bestecilere Ait Eserlerin Sayıları

Tablo 4 ve Grafik 3'e göre konser repertuvarlarında bulunan eserler incelendiğinde 2019 yılında seslendirilen eserlerin 10'unun Türk bestecilere, 78'inin yabancı bestecilere ait olduğu görülmektedir. 2018 yılında seslendirilen eserlerin sekizinin Türk bestecilere, 90'ının yabancı bestecilere ait olduğu görülmektedir. 2017 yılında seslendirilen eserlerin (f=108) 14'ünün Türk bestecilere, 94'ünün yabancı bestecilere ait olduğu görülmektedir. 2016 yılında seslendirilen eserlerin (f=130) 21'inin Türk bestecilere, 109'ünün yabancı bestecilere ait olduğu görülmektedir. 2015 yılı konser repertuvarlarında bulunan eserlerin (f=100) 8'inin Türk bestecilere, 92'sinin yabancı bestecilere ait olduğu görülmektedir. 2015-2019 yıllarına ait konserler incelendiğinde, İDSO'ya ait repertuvarlardaki eserlerin seçiminde ağırlıklı olarak yabancı besteciler tarafından yazılan eserlere yer verildiği görülmektedir.

4.3. Seslendirilen Eserlerin Tür ve Biçimlerine Göre Dağılımı

İDSO tarafından 2019 yılında verilen konserlerde seslendirilen eserler formlarına göre incelenmiş ve analiz edilmiştir. 2019 yılında seslendirilen eserlerin formlarına ilişkin bilgiler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. 2019 Yılında Seslendirilen Eserlerin Tür ve Biçimleri

Eserin Tür ve Biçimi	f	%
Konçerto	29	32,9
Uvertür	14	15,9
Senfoni	13	14,7
Süit	5	5,6
Senfonik Şiir	3	3,4
Senfoni Konçertant	2	2,2
Çeşitleme	2	2,2
Fantazya	1	1,1
Sonat	1	1,1
Diğer	18	20,4
Toplam	88	100

Tablo 5'e göre orkestra tarafından 2019 yılında seslendirilen eserlerin (f=88), konçerto (f=29), uvertür (f=14), senfoni (f=13), süit (f=5), senfonik şiir (f=3), senfoni konçertant (f=2), çeşitleme (f=2), fantazy (f=1), sonat (f=1) tür ve biçimlerinde olduğu görülmektedir. Bu tür ve biçimler dışında "Diğer" (f=18) olarak belirtilen, özel günler için sipariş ile bestelenen eserler, koro eserleri, dans eserleri ve belli bir forma bağlı kalınmadan yazılmış eserlerin de seslendirildiği görülmektedir.

İDSO tarafından 2018 yılında verilen konserlerde seslendirilen eserler tür ve biçimlerine göre incelenmiş ve analiz edilmiştir. 2018 yılında seslendirilen eserlerin tür ve biçimlerine ilişkin bilgiler Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. 2018 Yılında Seslendirilen Eserlerin Tür ve Biçimleri

Eserin Tür ve Biçimi	f	%
Konçerto	32	32,7
Senfoni	21	21,4
Uvertür	5	5,1
Süit	5	5,1
Senfonik Şiir	3	3
Fantazy	2	2
Çeşitleme	2	2
Divertimento	1	1
Polonez	1	1
Diğer	26	26,5
Toplam	98	100

Tablo 6'ya göre İDSO tarafından 2018 yılında seslendirilen eserlerin (f=98), konçerto (f=32), senfoni (f=21), uvertür (f=5), süit (f=5), senfonik şiir (f=3), fantazy (f=2), çeşitleme (f=2), divertimento (f=1) ve polonez (f=1) tür ve biçimlerinde olduğu görülmektedir. Bu tür ve biçimlerin dışında "Diğer (f=26)" olarak belirtilen, özel günler için sipariş ile bestelenen eserler, koro eserleri, dans eserleri ve belli bir forma bağlı kalınmadan yazılmış eserlerin de seslendirildiği görülmektedir.

İDSO tarafından 2017 yılında verilen konserlerde seslendirilen eserler tür ve biçimlerine göre incelenmiş ve analiz edilmiştir. 2017 yılında seslendirilen eserlerin tür ve biçimlerine ilişkin bilgiler Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. 2017 Yılında Seslendirilen Eserlerin Tür ve Biçimleri

Eserin Tür ve Biçimi	f	%
Konçerto	37	34,2
Senfoni	19	17,5
Uvertür	11	10,2
Süit	8	7,4
Senfonik Şiir	4	3,7
Fantazy	3	2,8
Çeşitleme	2	1,9
Pasakalya	1	1
Diğer	23	21,3
Toplam	108	100

Tablo 7'ye göre İDSO tarafından 2017 yılında seslendirilen eserlerin (f=108), konçerto (f=37), senfoni (f=19), uvertür (f=11), süit (f=8), senfonik şiir (f=4), fantazy (f=3), çeşitleme (f=2) ve pasakalya (f=1) tür ve biçimlerinde olduğu görülmektedir. Bu tür ve biçimlerin dışında "Diğer (f=23)" olarak belirtilen, özel günler için sipariş ile bestelenen eserler, koro eserleri, dans eserleri ve belli bir forma bağlı kalınmadan yazılmış eserlerin de seslendirildiği görülmektedir.

İDSO tarafından 2016 yılında verilen konserlerde seslendirilen eserler tür ve biçimlerine göre incelenmiş ve analiz edilmiştir. 2016 yılında seslendirilen eserlerin tür ve biçimlerine ilişkin bilgiler Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. 2016 Yılında Seslendirilen Eserlerin Tür ve Biçimleri

Eserin Tür ve Biçimi	f	%
Konçerto	24	18,5
Senfoni	13	10
Uvertür	10	7,7
Süit	10	7,7
Senfoni Konçertant	1	0,7
Fantazya	1	0,7
Rapsodi	1	0,7
Şakon	1	0,7
Diğer	69	53
Toplam	130	100

Tablo 8'e göre İDSO tarafından 2016 yılında seslendirilen eserlerin (f=130), konçerto (f=24), senfoni (f=13), uvertür (f=10), süit (f=10), senfoni konçertant (f=1), fantazya (f=1), rapsodi (f=1) ve şakon (f=1) tür ve biçimlerinde olduğu görülmektedir. Bu tür ve biçimlerin dışında "Diğer" (f=69) olarak belirtilen, özel günler için sipariş ile bestelenen eserler, koro eserleri, dans eserleri ve belli bir forma bağlı kalınmadan yazılmış eserlerin de seslendirildiği görülmektedir.

İDSO tarafından 2015 yılında verilen konserlerde seslendirilen eserler tür ve biçimlerine göre incelenmiş ve analiz edilmiştir. 2015 yılında seslendirilen eserlerin formlarına ilişkin bilgiler Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. 2015 Yılında Seslendirilen Eserlerin Tür ve Biçimleri

Eserin Tür ve Biçimi	f	%
Konçerto	23	23
Senfoni	19	19
Uvertür	10	10
Süit	8	8
Senfonik Şiir	5	5
Fantazya	1	1
Rapsodi	1	1
Serenat	1	1
Diğer	32	32
Toplam	100	100

Tablo 9'a göre İDSO tarafından 2015 yılında seslendirilen eserlerin (f=100), konçerto (f=23), senfoni (f=19), uvertür (f=10), süit (f=8), senfonik şiir (f=5), fantazya (f=1), rapsodi (f=1) ve serenat (f=1) tür ve biçimlerinde olduğu görülmektedir. Bu tür ve biçimlerin dışında "Diğer" (f=32) olarak belirtilen, özel günler için sipariş ile bestelenen eserler, koro eserleri, dans eserleri ve belli bir forma bağlı kalınmadan yazılmış eserlerin de seslendirildiği görülmektedir.

4.4. Verilen Konserlerin Konser Yerlerine Göre Dağılımı

İDSO'nun 2019 yılında verdiği konserlerin yerlerine ait bilgiler Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. 2019 Yılında İDSO Tarafından Verilen Konserlerin Yerleri

Konser Yeri	f	%
Cemal Reşit Rey Konser Salonu	9	30
Caddebostan Kültür Merkezi	8	26,6
Süleyman Seba Kültür ve Sanat Merkezi	6	20
Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı	3	10
Aya İrini Müzesi	1	3,3

Grand Pera Emek Sahnesi	1	3,3
Hasan Ali Yücel Kültür Merkezi	1	3,3
Süleyman Demirel Kültür Merkezi	1	3,3
Toplam	30	100

Tablo 10'a göre İDSO tarafından 2019'da verilen konserlerin yerleri incelendiğinde 29 konserin İstanbul'da yapıldığı, 1 konserin Kocaeli'nde yapıldığı (Süleyman Demirel Kültür Merkezi), en çok konser verilen salonun Cemal Reşit Rey Konser Salonu (f=9) olduğu görülmektedir.

İDSO'nun 2018 yılında verdiği konserlerin yerlerine ait bilgiler Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. 2018 Yılında İDSO Tarafından Verilen Konserlerin Yerleri

Konser Yeri	f	%
Caddebostan Kültür Merkezi	14	41,2
Süleyman Seba Kültür ve Sanat Merkezi	6	17,6
Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı	5	14,7
Grand Pera Emek Sahnesi	4	11,8
Aya İrini Müzesi	3	8,8
Cemal Reşit Rey Konser Salonu	1	2,9
Özel Sezin Okulu	1	2,9
Toplam	34	100

Tablo 11'e göre 2018 yılında verilen konserlerin tamamının İstanbul'da verildiği, en fazla konser verilen yerin ise Caddebostan Kültür Merkezi (f=14) olduğu görülmektedir.

İDSO'nun 2017 yılında verdiği konserlerin yerlerine ait bilgiler Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. 2017 Yılında İDSO Tarafından Verilen Konserlerin Yerleri

Konser Yeri	f	%
Süleyman Seba Kültür ve Sanat Merkezi	13	35,1
Caddebostan Kültür Merkezi	9	24,3
Haliç Kongre Merkezi	5	13,5
Grand Pera Emek Sahnesi	4	10,8
Aya İrini Müzesi	2	5,4
Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı	2	5,4
Cennet Kültür Merkezi	1	2,7
Sefaköy Kültür ve Sanat Merkezi	1	2,7
Toplam	37	100

Tablo 12'ye göre 2017 yılında verilen konserlerin tamamının İstanbul'da verildiği, en fazla konser verilen yerin ise Süleyman Seba Kültür ve Sanat Merkezi (Fulya Sanat) (f=13) olduğu görülmektedir.

İDSO'nun 2016 yılında verdiği konserlerin yerlerine ait bilgiler Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. 2016 Yılında İDSO Tarafından Verilen Konserlerin Yerleri

Konser Yeri	f	%
Süleyman Seba Kültür ve Sanat Merkezi	12	35,3
Caddebostan Kültür Merkezi	9	26,5
Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı	6	17,7
Aya İrini Müzesi	2	5,9
Grand Pera Emek Sahnesi	1	2,9
Haliç Kongre Merkezi	1	2,9
Kozyatağı Kültür Merkezi	1	2,9
Türkan Saylan Kültür Merkezi	1	2,9
UNIQ İstanbul	1	2,9

Toplam	34	100
--------	----	-----

Tablo 13'e göre 2016 yılında verilen konserlerin tamamının İstanbul'da verildiği, en fazla konser verilen yerin ise Süleyman Seba Kültür ve Sanat Merkezi (Fulya Sanat) (f=12) olduğu görülmektedir.

İDSO'nun 2015 yılında verdiği konserlerin yerlerine ait bilgiler Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. 2015 Yılında İDSO Tarafından Verilen Konserlerin Yerleri

Konser Yeri	f	%
Süleyman Seba Kültür ve Sanat Merkezi	17	51,5
Caddebostan Kültür Merkezi	6	18,2
Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı	5	15,1
Cennet Kültür ve Sanat Merkezi	2	6,1
Zorlu Performans Sanatları Merkezi	1	3
Aya İrini Müzesi	1	3
Kozyatağı Kültür Merkezi	1	3
Toplam	33	100

Tablo 14'e göre 2015 yılında verilen konserlerin tamamının İstanbul'da verildiği, en fazla konser verilen yerin ise Süleyman Seba Kültür ve Sanat Merkezi (Fulya Sanat) (f=17) olduğu görülmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmada İDSO tarafından 2015-2019 yılları arasında verilen konserlerde, İDSO'yu yöneten şeflerin ağırlıklı olarak yabancı uyruklu oldukları görülmektedir. Dünyanın birçok ülkesinden gelen şeflerin uluslararası kültür alışverişi anlamında bu durum ile orkestraya ve Türkiye'deki dinleyicilere olumlu katkılar sunduğu söylenebilir. Erkek (2019) de çalışmasında, CSO'yu yöneten yabancı şef sayısının yüksek olduğunu, bu sayede orkestranın farklı ekollerle tanışmasının sağlandığı, ayrıca ülkenin ve orkestranın yurtdışındaki tanıtımına imkan sağladığını belirtmiştir. Yurtdışında klasik batı müziğinin sahnelendiği orkestralarda Türk şeflerin hangi sıklıkla görev aldığı ayrıca bir araştırma konusu olarak incelenebilir.

Araştırmada Türk besteciler tarafından üretilmiş eserlerin sahnelenme sayısının, yabancı bestecilerin eserlerine oranla düşük olduğu tespit edilmiştir. Türk bestecilere ait eserlerin İDSO konser programlarında yabancı bestecilere kıyasla az oranda yer almasının, Türk bestecilerin eserlerinin tanıtımı açısından olumsuz bir etki edebileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde Kodak (2006), CSO konserlerindeki solist piyanistlerin, Türk olmalarına rağmen Türk bestecilerin eserlerine konser programlarında yeterince yer vermediklerinden bahsetmiş ve Türk bestecilerin tanıtımı açısından repertuvarlarında bu eserlerin bulunmasının önem taşıdığını vurgulamıştır. Ayday (2008), çalışmasında bu görüşü destekleyen bir bilgi sunmuş, Türk bestecilere ait eserlerin yabancı orkestraların temel repertuvarlarında bulunmadığını belirtmiştir. Erkek (2019)'in çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiş, yabancı bestecilere ait eserlerle kıyaslandığında Türk bestecilerin eserlerine, CSO konserlerinde çok daha az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla Türk bestecilere ait eserlere Türk orkestraların konser programlarında daha fazla yer vermesi gerektiği düşünülmektedir. Türkiye'deki konservatuvarların kompozisyon bölümlerinde yetişmiş ve eğitimini sürdüren kompozitörlere ait eserlerin yine ülkemizdeki büyük orkestralar tarafından seslendirilmesi ile eğitime de destek sağlanabileceği düşünülmektedir. Bu sayede çağdaş Türk müziğinin gelişimine, uluslararası nitelikte ve ulusal kimliğimizi yansıtan eserlerin üretimine destek sunulabileceği söylenebilir.

Araştırmada incelenen konserlerde en fazla konçerto türündeki eserlere yer verildiği, farklı ülkelerden gelen tanınmış müzisyenlerin solist olarak görev aldıkları görülmektedir. Dünyaca ünlü solistlerin Türkiye'de konserler vermesine imkan sağlayan İDSO, Türkiye'de yaşayanlara, bu sanatçıları sahnede dinleyebilme olanağı sağlamaktadır. Konçertodan sonra en fazla seslendirilen eserlerin senfoni ve uvertür tür ve biçiminde oldukları tespit edilmiştir. Senfoni biçiminde eserler yerine İDSO konser programlarında konçerto biçiminde eserlere neden daha fazla yer verildiğinin tespitine yönelik çalışmaların yapılmasının, bu duruma sebep olan faktörlerin ortaya çıkarılması konusunda önem taşımaktadır.

Konser yerleri incelendiğinde İDSO'nun 2015-2019 yılları arasında, biri hariç tüm konserlerini İstanbul'da sahnelediği, İstanbul dışındaki tek konserin Kocaeli'nde yapıldığı görülmektedir. Devlet senfoni orkestralarının tümünün bağlı oldukları yönetmelik olan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Yönetmeliği'ndeki Madde 2'ye göre: "Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası memlekette sanat kültürünün gelişmesi bakımından gerekli faaliyetlerde bulunur, milletlerarası değerdeki milli sanat çalışmalarında memleketteki benzeri müesseselerle

iş birliği yapar, sanat çalışmalarını konserler yoluyla halka sunar” (Url-4). Bu maddeyle ilişkili olarak İDSO'ya ait 2015-2019 yıllarını kapsayan konserlerin neredeyse tamamının sadece İstanbul'da yapılmış olması, İDSO'nun, İstanbul çevresi veya Türkiye'nin farklı bölgelerinde senfonik orkestra dinleme imkanının bulunmadığı şehirlerde yaşayan insanlara ve çağdaş Türk müzik kültürünün gelişimine yeterli düzeyde etki edemediği söylenebilir. Bu duruma sebep olan faktörlerin incelenmesi ve devlete bağlı orkestraların tüm yurtda sanat etkinlikleri gerçekleştirebilmesine imkan sağlanması gerektiği düşünülmektedir. Demirbatır (2006), çalışmasında Bursa Bölge Devlet Senfoni Orkestrası'nın bölgenin sanat-kültür yaşamına katkılarında bahsetmiş, Luo (2016) da Şangay Senfoni Orkestrası'nın, uluslararası sanat müziği aracılığıyla Çin'in kültürel gelişimine önemli bir etki sunduğunu belirtmiştir. Bu bilgilerden yola çıkılarak İDSO'nun farklı şehirlerde de konserler düzenlemesinin önemli olduğu söylenebilir. Araştırmada İDSO'nun İstanbul'daki konserlerinin farklı salonlarda verildiği dikkat çekmektedir. İDSO'nun daimi konser yeri olan Atatürk Kültür Merkezi'nin bu yıllar arasında tadilatla olmasının bu duruma sebep olduğu bilinmektedir.

İDSO'da kadrolu sanatçı sayısı incelendiğinde, 67 kadrolu müzisyenin orkestrada görev aldığı bilgisine ulaşılmıştır. Senfonik orkestralardaki sanatçı sayısının ortalama 80 ile 120 olduğu düşünüldüğünde (Mimaroğlu, 1995: 19), İDSO'daki bu eksiğin konserlerde geçici görev alan müzisyenlerce kapatılmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İDSO'da görev alan kadrolu müzisyenlerin sayısı, ortalama bir senfonik orkestrada olması gereken sayının altında olsa da CSO Yönetmeliğinde, senfonik orkestrada bulunması planlanan sanatçı sayısının 120 olarak belirlendiği görülmektedir (Url - 5). Seslendirilen eserlerin seçiminde bu durumun, İDSO'yu kısıtlayabileceği düşünülmektedir. Senfonik orkestra olmasına karşın İDSO'nun en fazla konçerto formunda eserler seslendirmesi, konser programlarında bulunan senfoni formundaki eserlerin ise genel olarak var olan çalgılardan daha geniş çalgı çeşitliliği gerektirmeyen eserlerden seçilmesi, İDSO'nun sanatçı eksiğini gösterir niteliktedir. Gül (2015)'e göre de orkestra repertuarını oluşturan eserlerin seçimi, orkestranın başarısını etkilemektedir. İDSO, Türkiye'nin önemli orkestralarından biri olduğundan, orkestrada görev alan kadrolu sanatçı sayısının mümkün olduğunca artırılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abeles, H. ve Hafeli, M. (2014). Seeking professional fulfillment: Us symphony orchestra members in schools. *Psychology of Music*, 42(1), 35-50. DOI: 10.1177/0305735612456447
- Albayrak, B. ve Sağlam, A. (2007). Bursa'da müzik öğretmenliği programında öğrenim görmekte olan öğrencilerin Bursa bölge devlet senfoni orkestrasının sanatsal ve akademik etkinliklerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 183-205.
- Allmendinger, J., Hackman, J. R., Lehman, E. V. (1996). "Life and work in symphony orchestras". *The Musical Quarterly*, 80(2), 194-219.
- Antep, E. (2017). *Cumhurbaşkanlığı senfoni orkestrası: Çoksesliliğin belgesel tarihi*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Apel, W. (1950). *Harvard dictionary of music*. Cambridge: Harvard University Press.
- Ayday, N. (2008). *Türkiye'nin üç büyük şehrindeki Tc kültür bakanlığı senfoni orkestraları tarafından en çok seslendirilen türk eserleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Boer, B. V. (2012). *Historical dictionary of music of the classical period*. Toronto: Scarecrow Press.
- Berrak, B. (2008). *Vurmalı çalgıların senfonik müzikteki yeri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Ç, E., Akgün, Ö., E, Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cerit, V, K. (2020). *Joseph Haydn'ın erken ve son dönem piyano sonatlarının irdelenmesi ve karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çakar, D. (2017). Senfonik orkestralarda yer alan bakır üflemeli çalgılarda doğuşkanlar, valf sistemleri ve pozisyonlar". *Sahne ve Müzik Eğitim-Araştırma e-Dergisi*, 5, 228-273.
- Demirbatır, E. (2006). "Bursa bölge devlet senfoni orkestrasının Bursa'nın sanatsal-kültürel yaşamına katkıları". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 71-88.
- Elmas, M. (2020). Orkestra şefliği ve Brahms senfonilerinin yorumunda stil. *Sahne ve Müzik Eğitim - Araştırma e-Dergisi*, 10, 53-63.

- Erden, M. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. (6. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erkek, A. (2019). *Cumhurbaşkanlığı senfoni orkestrası 1980-2018 yılları arası konser programlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Feridunoğlu, L. (2004). *Müziğe giden yol genç müzisyenlerin el kitabı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. (8th edition). New York: Mc-Graw Hill.
- Gezen, G. (2011). *Orkestranın evrim sürecinde kontrbasın işlevsel gelişimi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Güdek, B ve Kılıç, A. (2016). Muzika-I Hümayun'dan günümüze klasik batı müziğinin Türkiye'deki tarihsel gelişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 89-102. <https://dx.doi.org/10.9761/JASSS3399>
- Gül, A. C. (2015). *Senfoni orkestrasının başarısını etkileyen faktörler*. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Güven, U. Z. (2017). Popüler kültür ve senfonik müzik karşılaşması: 2000'li yıllarda bir sınıfsal gösterge ve pazarlama mekanizması olarak popüler klasik müzik. *Sosyoloji Dergisi*, 36, 131-156.
- Heilbrun, J. (2004). *The symphony orchestra repertory: A research note*. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 34(2). 151-156. DOI: 10.3200/JAML.34.2
- Herndon, M. (1988). Cultural engagement: The case of the Oakland symphony orchestra. *Yearbook for Traditional Music*, 20, 134-145.
- Hüseynova, G. (2013). Senfoni orkestrasının kısa tarihçesi". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 1, 125-131. DOI: 10.16992/ASOS.23
- İlyasoğlu, E. (2009). *Zaman içinde müzik*. (9. Basım). Remzi Kitabevi: İstanbul
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi. Kavramlar-ilkeler-teknikler*. (18. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıçaslan, A. E. (2010). *Türkiye'de senfonik orkestralarda görev yapan başkemanncılarının Türk müzik kültürü içindeki yeri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kodak, E. (2006). Cumhurbaşkanlığı senfoni orkestrası konserlerinde piyanonun yeri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 110-118.
- Koivunen N ve Wennes G. (2011). Show us the sound! Aesthetic leadership of symphony orchestra conductors. *Leadership*, 7(1), 51-71. doi:10.1177/1742715010386865
- Korkmaz, M. (2019). *Başkemanncılığın tarihsel gelişimi ve orkestradaki işlevi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Lange, M. D ve Luksetich, W. A. (1993). The cost of producing symphony orchestra services. *Journal of Cultural Economics*, 17, 1-15.
- Luo, M. (2018). Cultural policy and revolutionary music during China's cultural revolution: The case of the shanghai symphony orchestra. *International Journal of Cultural Policy*, 24, 431-450. DOI: 10.1080/10286632.2016.1219351
- Malhotra, V. A. (1981). The social accomplishment of music in a symphony orchestra: A phenomenological analysis. *Qualitative Sociology*, 4, 102-125. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF00987214>
- Mimaroğlu, İ. (1995). *Müzik tarihi*. Varlık Yayınları: İstanbul.
- Möhsünoğlu, A. (2017). Bilkent senfoni orkestrasının Türkiye'nin müzik hayatındaki rolü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 2036-2045.
- Parlak, Y. (2010). *Antik tiyatro sahne unsurlarının günümüz tiyatro sahnesine uyarlanışına yönelik bir sentez çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Say, A. (2000). *Müzik tarihi*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları: Ankara.
- Say, A. (1992). *Orkestra*. Müzik Ansiklopedisi (IV). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sevginer, N. (2019). *Popüler kültür, müzik ve toplumsal farklılaşma: Eskişehir'deki senfonik müzik dinleyicileri üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Toprak, G. (2010). *Türkiye'nin müzik kültürlerinde devlet orkestralarının yeri: İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uluocak, S. (2015). Türkiye'deki senfoni orkestralarının konser programlarında klasik gitarın yer alma durumunun çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 648-663.
- Uluskan, B. S. (2010). *Atatürk'ün sosyal ve kültürel politikaları*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Usmanbaş, İ. (1995). *Müzik tarihi*. Varlık Yayınları: İstanbul.
- Sözer, V. (2012). *Müzik terimleri sözlüğü*. (3.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Vural, T. (2012). Lider olarak orkestra şefi. *NWSA-Fine Arts*, 3, 287-306.
- Yarkın, N. (2019). *Geleneksel türk müziği enstrümanlarının konçertino kullanımlarıyla, konçerto grosso türünde eser çalışması*. Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, E. (2000). Dönemleri ve bestecileriyle klasik müziğin gelişim süreci. *Sanat Dergisi*, 2, 67-78.
- Yöndem, Ö. (2005). *Orkestra şefinin eğitimcilik yönü ve orkestra psikolojisi üzerindeki etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yöndem, Ö. (2006). Orkestra ve orkestra şefliğinin tarihsel gelişimi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 145-151.

İnternet Kaynakları

Url -1

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı. (2021).

<https://konservatuvar.istanbul.edu.tr/tr/content/konservatuvarimiz/tarihce> adresinden 1 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.

Url -2 İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası. (2021). <http://www.idso.gov.tr/kategori/2088-orkestra-tarihcesi> adresinden 1 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.

Url -3

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2021). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> adresinden 2 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.

Url -4

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası. (2021). <http://www.idso.gov.tr/kategori/5126-orkestra-sefi> adresinden 1 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.

Url -5

Mevzuat Bilgi Sistemi. (2021).

<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=5311&mevzuatTur=KurumKurumKurumVeKurulusY&mevzuatTertip=5> adresinden 2 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.